

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Informateur Mr. S. (Sybrand) van Haersma Buma
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Geachte heer Van Haersma Buma,

Namens de leden van de Koninklijke Bond van Nederlandse Architectenbureaus (BNA) wenden wij ons tot u vanwege uw benoeming tot informateur. Nederland staat voor grote ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. De woningbouwopgave, klimaatadaptatie en energietransitie vragen om visie, samenwerking en verbeeldingskracht. Architecten staan dagelijks in het hart van deze opgaven en hebben een cruciale rol in hoe we dit land toekomstbestendig kunnen inrichten zonder concessies te doen aan kwaliteit of duurzaamheid. Zij staan in de startblokken om wat te doen aan de woningcrisis.

De architectengemeenschap roert zich, voelt zich betrokken en heeft als doel om de wereld beter te maken voor mens, maatschappij en natuur. Architectenbureaus onderzoeken, experimenteren en verbinden om te laten zien dat het wél kan.

Want, de urgentie is groot: starters en ouderen wachten al te lang op passende woningen. Toch blijven veel bouwprojecten steken in regels, versnippering en gebrek aan regie. Architecten staan midden in de bouwpraktijk, kennen de regels én de ruimte ertussen. Zij weten wat er nodig is om een plan haalbaar te maken. Architecten zijn bovendien de enige partij die vanuit het belang van anderen denken. Zij ontwerpen niet alleen, maar verbinden belangen, toetsen haalbaarheid en houden overzicht van begin tot eind.

In die context willen wij graag de aandacht vestigen op zes adviezen vanuit de architectenbureaus in Nederland:

- 1. Houd het ministerie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in stand**
De grote ruimtelijke opgaven vragen om een overheid die koers houdt en keuzes durft te maken. Het ministerie vervult die rol door duidelijke regie en langjarig beleid. Behoud ervan is nodig voor continuïteit en daadkracht, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van de leefomgeving.
- 2. Start waar het kan, in de bestaande stad**
De snelste winst ligt in de bestaande stad, waar infrastructuur al aanwezig is. Door leegstaande panden te herbestemmen, daken te benutten en functies te mengen, kunnen compacte woningen ontstaan voor starters en ouderen – dicht bij voorzieningen en openbaar vervoer. En ook nieuwbouw is het meest efficiënt als dit gebeurt waar werk, infrastructuur en andere voorzieningen al beschikbaar zijn.

3. Houd lokale regie, zet in op stadsbouwmeesters

Waar stadsbouwmeesters, lokale en provinciale adviseur en supervisoren worden ingezet, lopen bouw- en ontwikkelprocessen beter. Zij helpen beleid te vertalen naar uitvoerbare plannen. Zij zorgen dat kwaliteit en haalbaarheid in balans blijven en projecten voorspelbaarder worden.

4. Investeer in langdurige samenwerking, maak opdrachten grootschaliger

Door vaste samenwerkingen tussen opdrachtgevers, ontwerpers en bouwers leren partijen elkaar kennen en groeit het vertrouwen. Dat versnelt processen en voorkomt dat projecten telkens opnieuw moeten worden opgestart. De architect is gewend die samenhang te organiseren, dat is ook zijn vak.

5. Bevorder een aanbestedingsklimaat waarin kwaliteit wordt beloond

De huidige aanbestedingspraktijk is vaak onnodig complex en zorgt niet voor een eerlijk speelveld. Het dwingt architectenbureaus tot grote investeringen en ongezonde competitie. BNA pleit voor meer uniformiteit, proportionaliteit en eerlijke beoordeling. Daarom presenteert de branche de Handreiking proportionele selectie architecten bij aanbestedingen en opent per 1 januari 2026 het Gemeenteloket Aanbesteden om gemeenten te ondersteunen bij gezonde, uitvoerbare uitvragen. BNA rekent erop dat de handschoen wordt opgepakt door beleidsbepalers, opdrachtgevers en andere stakeholders, waaronder tenderbureaus.

6. Stimuleer vergunningsvrijbouwen met 'Architect aan Zet'

In pilots in Groningen en Rotterdam blijkt dat architecten, wanneer zij zelf verantwoordelijk zijn voor de vergunning, sneller kunnen bouwen binnen de regels – zonder verlies van kwaliteit of toezicht. BNA roept steden op vaker de architect aan zet te laten om zo te versnellen zonder kwaliteitsverlies.

Tot slot roepen wij u op:

- Tot aanstelling van een wooncommissaris met formeel gezag en toegang tot de ministerraad. De huidige wooncrisis is de grootste crisis van de afgelopen decennia, en er is mandaat nodig over de kabinetten heen, met wettelijke basis en financiële invloed.
- Tot aanstelling van een defensierijksbouwmeester met invloed en zeggingskracht in een tijd waarin de investeringen in defensie vastgoed en dito middelen van ongekende aard is. Er gaat gebouwd worden voor de komende tientallen jaren, en dat vergt een integrale aanpak met aandacht voor omgeving en gemeenschap, en met oog voor grondstoffen, gebruik en toegevoegde waarde en kwaliteit.

Wij wensen u veel succes en wijsheid toe en hopen dat onze adviezen voor u van betekenis kunnen zijn. Wij zijn graag beschikbaar met onze kennis en ervaring.

Met vriendelijke groet,

Jeroen de Willigen
Voorzitter BNA

Anne Schroën
Directeur BNA